

Uczestnictwo w globalnym łańcuchu dostaw (GVC) a zadania zawodowe i nierówność płac

Piotr Lewandowski (IBS, IZA), Karol Madoń (IBS, SGH), Deborah Winkler (Bank Światowy)

Globalizacja zmieniła naturę handlu. Pierwotnie kraje specjalizowały się w produkcji i eksporcie produktów, które wytwarzały w większości na swoim terytorium. W dzisiejszych czasach, na skutek rozwoju technologii telekomunikacyjnych i transportu, ten proces został rozdrobniony. Kraje specjalizują się w poszczególnych etapach produkcji i wykonywaniu pewnych zadań. Tak powstały globalne łańcuchy dostaw (*global value chains*, GVC). W teorii, kraje na najwyższym poziomie rozwoju powinny specjalizować się w bardziej skomplikowanych etapach produkcji, które wymagają głównie zadań nierutynowych. Kraje na niższym poziomie rozwoju natomiast – w etapach produkcji wymagających głównie zadań rutynowych. Niewiele jest jednak badań empirycznych oceniających, jak silne są te efekty. Zwłaszcza tych uwzględniających, że podział pracy w globalnych łańcuchach wartości może wpływać na charakter pracy w konkretnych zawodach, w szczególności – zwiększać rutynowość pracy w krajach mniej rozwiniętych.

W naszym badaniu wykorzystujemy dane ankietowe z 38 krajów, które pozwalają nam zmierzyć rutynowość pracy na poziomie pracownika, czyli uchwycić międzynarodowe różnice w naturze pracy w poszczególnych zawodach. Wykorzystujemy również dwie miary partycypacji w globalnych łańcuchach dostaw, pozwalają uchwycić dwa wymiary globalizacji:

- *backward*, której wysoka wartość wskazuje, że kraj jest tzw. montownią;
- *forward*, której wysoka wartość wskazuje, że kraj specjalizuje się w półproduktach, np. surowcach albo płodach rolnych.

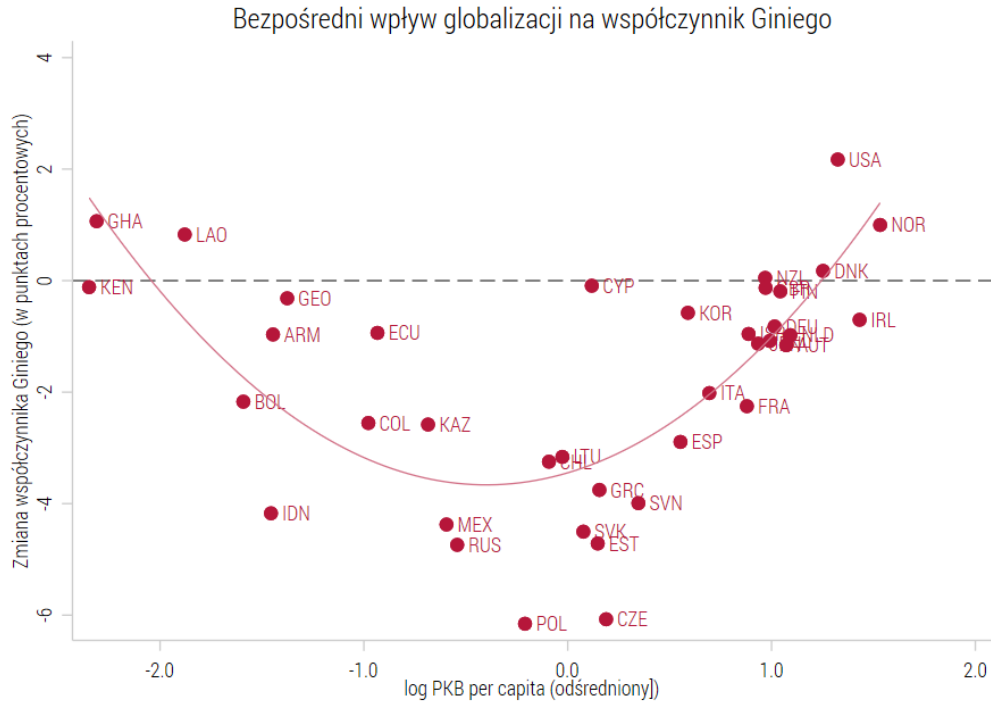
Nasze wyniki są zgodne z teorią: większa partycypacja w globalnych łańcuchach dostaw wiąże się z wykonywaniem bardziej rutynowej pracy. Siła tego efektu zależy jednak od poziomu rozwoju. Jest on silniejszy w krajach na niższym poziomie rozwoju i słabszy w krajach na wyższym poziomie rozwoju. Wręcz zanika w krajach najwyżej rozwiniętych.

Zależność pomiędzy udziałem w GVC a rutynowością pracy różni się jednak między sektorami i grupami zawodów, w szczególności między zawodami, które podlegają offshoringowi i mogą być łatwo przenoszone między krajami (np. robotnicy przemysłowi) oraz tymi, których to nie dotyczy (np. menedżerowie). Wysoka partycypacja w globalnych łańcuchach dostaw najsilniej podnosi rutynowość pracy w zawodach, które podlegają offshoringowi w przemyśle – to zgodne z teorią i intuicją (fabryki w krajach uboższych polegają na bardzo powtarzalnej pracy). Jednak wśród pracowników w zawodach niepodlegających offshoringowi w usługach rynkowych (np. finanse) taki efekt nie zachodzi. Oznacza to, że globalizacja zwiększa dystans w charakterze pracy (rutynowości) między różnymi grupami pracowników.

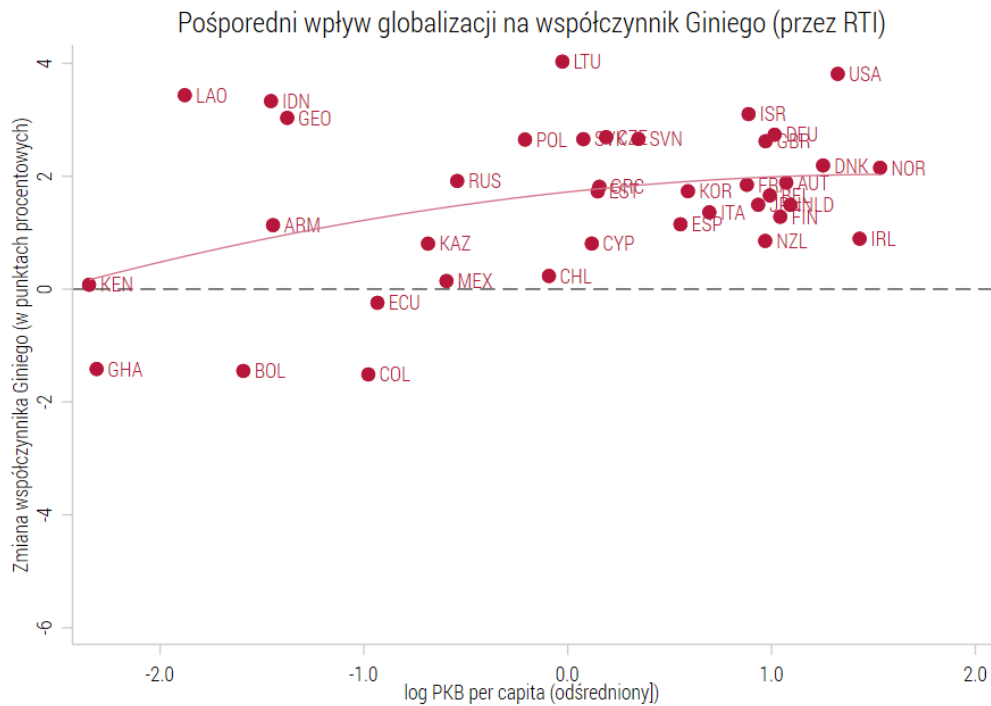
Wyższa rutynowość pracy jest silnie związana z niższymi płacami. Dlatego omówione powyżej efekty mogą przyczyniać się do nierówności płacowych. Sprawdzamy tę tezę i faktycznie tak jest.

Wykres 1. Wpływ globalizacji na nierówność płac mierzona współczynnikiem Giniego, wg krajów

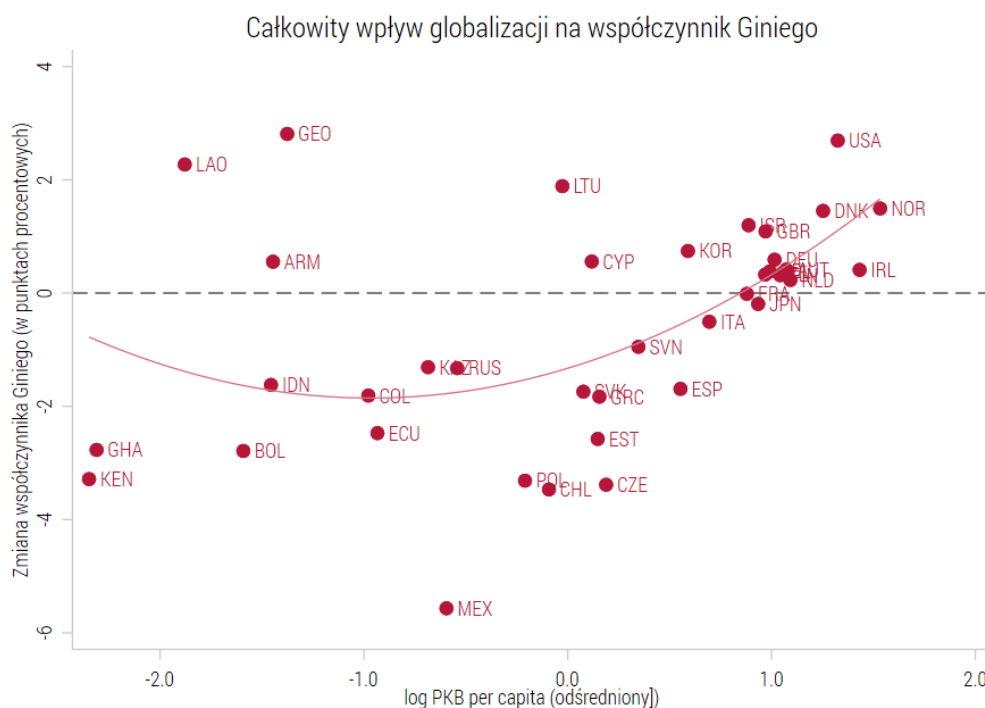
a)

b)

c)

Źródło: opracowanie własne.

Wyróżniamy dwa kanały wpływu udziału w globalnym łańcuchu dostaw na płace:

- bezpośredni, czyli jak globalizacja oddziałuje na płace przy danym poziomie rutynowości zadań;
- pośredni- jak globalizacja wpływa na płace pośrednio, przez wpływ na rutynowość pracy.

Efekt bezpośredni podnosi nierówność płac w krajach wysoko rozwiniętych, z których miejsca pracy podlegające offshoringowi się z reguły przenosi (Wykres 1a). Obniża jednak nierówność płac w krajach na niskim i średnim poziomie rozwoju, oraz nowo wzbogaconych krajach, takich jak Polska, do których miejsca pracy się z reguły przenosi (bo robotnicy przemysłowi zarabiają więcej i jest dla nich więcej pracy).

Efekt pośredni zwiększa nierówność płac w większości krajów (Wykres 1b). Uczestnictwo w globalnych łańcuchach dostaw sprawia, że robotnicy wykonują bardziej rutynową pracę, co obniża ich wynagrodzenia, a menadżerowie bardziej nierutynową- co podnosi ich wynagrodzenia. Jednak siła efektu pośredniego jest w większości krajów mniejsza niż bezpośredniego. W rezultacie, łączny wpływ globalizacji na nierówność płac różni się między krajami i odzwierciedla kanał bezpośredni. Uczestnictwo w globalnych łańcuchach dostaw zwiększa nierówności płac w krajach najwyżej rozwiniętych, skąd miejsca pracy się przenosi, ale zmniejsza nierówności płac w pozostałych krajach, do których miejsca pracy się z reguły przenosi, w tym w Polsce (Wykres 1c).

Lewandowski, P., Madoń, K., Winkler, D., 2023, *The role of Global Value Chains for worker tasks and wage inequality*, IBS Working Paper 05/2023